

i Ørkenen med en Lysstøtte foran sig og over sig. Det var Idealerne, og midt inde i dette Lys er altsaa det evig Moderlige, „das ewig Weibliche“, som vor største Digter har kaldt det. Det vandrer vi frem efter.

Hvad forstaas ved Modsætningen, Krigsmoralen? Derved forstaas, at den, som har Magten, naar han har Lyst og Lejlighed til det, misbruger sin Magt. Krænker den Svageres Ret, eller, om han selv har Ret, tager den ud med Haardhed. Altfor mange praktiserer den, og det i alle Forhold. I Politiken, Folk overfor Folk, vedkender man sig den endnu som den eneste rigtige. Man siger: Jeg gør alene det, som er til Nytte for mit Folk, uanset om det er til Skade for andres. Lige ved Siden kan et andet Folk lide Uret; det vedkommer os ikke, naar ikke vi har Fordel af at hjælpe. Dette vilde være aldeles umuligt, hvis Krigsmoralen ikke var inde i alle vore Forhold og derfor ikke oprører os, som den burde.

Jeg skal eftervise det. Jeg vil begynde med Barnefødselen, eller endog før den, naar den frugtsommelige Hustru sukker: Gid det maa blive en Dreng, det vilde glæde min Mands Hjærte. Dersom der saa kommer en Pige, er det sikkert, at hun som oftest føler det som en Skuffelse, og Manden, ja, han er maaske ædelmodig nok til at trøste hende, men han føler det samme! Krigsmoralens Ideal er i det.

Jeg kunde ønske at have været til Stede, da Dronning Margrethe blev født; — jeg er aldeles sikker paa, at det føltes som en Ulykke, at det var en Pige, der kom til Verden!

Der var ogsaa svære Klager, da Dronning Elisabeth blev født, fordi det var en Pige, der kom til Verden!

Dem, der begge Gange beklagede, at det ikke var en Dreng, som kom til Verden, kan vi beklage. Da George Eliot blev født, hvem vilde, det i Stedet skulde have været en Dreng? Men selv om Pigen ikke blir berømt, det er da den vordende Barnemoder, som fødes, det er da ikke til at skamme sig ved. For et Bevis paa, hvor gale Vejene er, som Fader- og Moder-Længselen er inde paa!

Naar nu den lille Pige er kommet saa vidt, at hun kan lege med Gutterne, saa siger de. Isch! væk med hende, væk med den Pige; hvad skal hun her, hun er i Vejen for os! Herregud, hvor mange Piger har ikke grædt over ikke at faa være med i sine Brødres Leg. Forældrene siger til Gutterne: „Du vil da ikke være nogen Pige?“ Da krør den Lille sig; men Pigen staar ved Siden af og hører

paa; saadan opdrages Krigsmoralen i ham og Selvopgivelsen i hende. I den vordende Moder.

Vi gaar nu videre. Hver Gang en Gut prygles i Skolen, er Krigsmoralen ude. Hver Gang i Gutternes Leg den Stærkere prygl den Svagere, atter Krigsmoralen. Det staar Lærerne og ser paa. Jeg mener, ingen Trætte skulde afgøres saaledes. Der skulde være Æresretter nedsat mellem Smaagutterne saavel som mellem Voksne, og den skulde paa Skolen Lærerne overvaage. Der skulde være en saa stor Agtelse for en saadan Æresret, at om Dommen bare lød: Du har Ret! og: Du har Uret! saa skulde det føles som en Skam for ham, som havde Uret, og en Ære for ham, som havde Ret.

Jeg har lagt frem et lille Stykke af mit Ideal for Skolen og Opdragelsen i Skolen i „Over Evne“, 2den Del. — Jeg maa faa Lov at minde om det. Skolen maa mere og mere gaa ind paa at indøve Dyder. Skolen maa være en fælles Skole for Fattige og Rige, for flinke og for mindre velbegavede. Der maa de Rige hjælpe de Fattige, og den, som er flink, hjælpe den daarlig begavede. Indøves der Dyder og ikke blot Lektier, — saa letter vi halve Arbejdet for Politiken. Saa bygger vi Fremtiden i Skolen.

Men i den Skole, jeg tænker mig, maa Lærerne, anderledes end nu, give Eksempel. For at vise, hvad jeg dermed mener, skal jeg nævne noget, som jeg er glad ved at tale offentlig om her i Dag; det har længe ligget og ulmet i mig. Doktorerne lærer os, at Tobak — som jo dog i sig selv er noget Svineri, en ren Gift — er i høj Grad skadelig for unge Mennesker. Den pirrer for tidlig ved Drifter, som skulde hvile. Her i Danmark ryger alle Mennesker; jeg kan ikke sige, hvem som ryger mest; ti de ryger alle „mest“. Men blandt dem er Lærerne. De ryger ikke mindst. Men sæt nu, at de for Gutternes Skyld aldrig røg? At han gjorde sig til et Forbillede, som Børnene tog Eksempel af? At han hjalp Gutterne til at indgaa Foreninger mod Tobak som mod alt andet skadeligt og stygt? Lærte dem at beherske sig og derved undgaa Krigsmoralens Fristelser?

Jeg kommer her til at omtale Krigsmoralens Mandsideal. Det er i vore Dage blevet falsk og forførende; det maa bekæmpes. Denne „Fandens Karl“, som Pigerne er saa forlikt i, er virkelig ikke længer noget værdigt Ideal. Fredsmoralens Mandsideal er det, som en ædel, urørt Kvinde bærer i sig, eller en ung Moder ønsker at se, naar hun har sit Barn ved Brystet. — For Kvinden er det naturligt at tænke